

Belokranjske steljnike moramo izboljšati!

Za velik del naše pokrajine je brez dvoma ena najbolj perečih gospodarskih nujnosti, spremeniti v rodovitno zemljo belokranjske steljnike. Že v mirnih časih in v rednih razmerah je bila Bela krajina v gospodarskem pogledu najbolj zaostala in najbolj revna pokrajina Slovenije. Razni naravni, gospodarski pa tudi upravno-politični činitelji so v dolgih stoletjih povzročili to gospodarsko in socialno stanje. Ako pomislimo, da je od ca 58.000 ha rodovitne zemlje (njiv, travnikov, sadovnjakov, vinogradov, pašnikov in gozdov) več ko 10.000 ha steljnikov, lahko rečemo, da so steljniki eden izmed glavnih vzrokov, ki je dosedaj oviral dvig kmetijskega pridelovanja in blagostanja v Beli krajini.

Steljniki, ki so kar značilni za zaostalost kmetijstva v Beli krajini, leže navadno bolj oddaljeno od naselij, deloma na kameniti in plitvi, deloma pa tudi na globoki zemlji. Že ime pove, da služijo kmetovalcem steljniki največ za pridobivanje stelje. Rastlinstvo steljnika je zelo enolično; redke, košate breze, nekaj grmovja in pa praproť, ki je glavna rastlina. Med praproťjo raste tudi resa (vresje), ter nekaj malega ostrih gozdnih trav, ki dajo slabo, manjvredno pašo.

Kaj ima belokranjski kmet od svojega steljnika? Nič drugega kakor nekaj malega stelje, kajti borna paša, ki raste med praproťjo in grmovjem, skoro ne pride v poštev. Ako pomislimo, da bi na isti zemlji lahko uspevala koruza ali detelja ali pšenica, če je zemlja kamenita, pa gozd, moramo reči, da je res greh, ako ostanejo neplodne in tako rekoč brez vsakega gospodarskega haska tako obsežne površine zemlje. Ljudje imajo sicer razne izgovore, češ da so jim steljniki potrebni. Zlasti trdijo, da potrebujejo steljo in da nimajo dosti gnoja, da bi poleg dosedanjih njiv in vinogradov pognojili še preorane steljnike. To pa ne drži. Steljo bi dobil kmet tudi v gozdu, ki bi ga nasadil namesto steljnika ali pa na njivi (pšenična slama, koruznica itd.). Da belokranjski kmet nima dosti gnoja so pa največ krivi ravno steljniki, kajti zaradi njih pridelal kmet premalo krme, da bi mogel rediti več živine,

Če so bili steljniki gospodarsko neupravičeni v mirnem času, ko za hrano ni bila tako trda, kakor danes, so tembolj neupravičeni v sedanjih težkih časih, ko je neizrečeno škoda vsakega koščka zemlje, ki ni izkoriščen. Danes so se razmere tako spremenile, da se bogato izplača, kar se prej ni izplačalo.

Predvsem je treba čimprej spremeniti v njive vse steljnike v bližini bivališč, v ravni legi in na dosti globoki, ne kamniti zemlji. Pri pregledu steljnikov, ki ga je izvršil lani kmetijski oddelek Visokega komisariata, se je ugotovilo, da je takih steljnikov v okraju Črnomelj približno 2500 ha. Pri teh steljnikih bi se delo in stroški izplačali, ker bi pridobili nove površine dobre, rodovitne zemlje.

Najbolje je, da do jeseni posekamo drevje in grmovje, porujemo kamenje, šture in korenine in tik pred zimo zemljo globoko preorjemo, in sicer kakih 20—25 cm. Globlje ne smemo orati, da ne spravimo na vrh preveč mrtve zemlje. Drugo leto že lahko posadimo krompir, ki na novišču prav dobro uspeva. Seveda moramo krepko pognojiti s hlevskim gnojem, ki ga podorjemo, takoj ko skopni sneg ali vsaj nekaj tednov pred saditvijo. Kdor pa bi se dela prav hitro lotil, bi kako manjšo površino lahko izkrčil še sedaj spomladi in jo posejal n. pr. s prosom, ki tudi dobro uspeva na novišču. Seveda v tem primeru ne kaže globlje orati kakor kakih 20 cm, pognojiti pa je treba z umetnimi gnojili, in sicer z vsemi tremi hranilnimi snovmi. Jeseni pa bi v tem slučaju morali zemljo globoko preorati in jo za krompir pognojiti s hlevskim gnojem. Ker ima zemlja na steljnikih malo prstenin (humusa), je dobro, če gnojimo s hlevskim gnojem še prihodnje leto, da se nabere v zemlji čim več prstenine.

Poleg zadostnega gnojenja je za uspešno gospodarjenje na preoranih steljnikih najvažnejše, da zemljo dobro, predvsem dosti globoko obdelamo. Zato je potreben močan železen plug. Visoki komisariat je nabavil v ta namen traktor, s čimer bo kmetovalcem, ki žele spremenjati svoje steljnike v njive, veliko pomagano, ker bo šlo delo veliko lažje in hitreje od rok. S tem bo

omogočeno, da se bodo v rednih razmerah lahko zboljšale prav znatne površine steljnikov. Poleg tega pa daje Visoki komisariat onim manj premožnim kmetovalcem, ki bi se zaradi prevelikega števila interesentov ne mogli poslužiti traktorja, posebne podpore za preoravanje steljnikov. Prošnje je treba nasloviti na Visoki komisariat za Ljubljansko pokrajino — kmetijski oddelek in jo vložiti pri pristojnem okrajnem glavarstvu. V prošnji je poleg imena, očetovega imena in naslova prosilca treba navesti še sledeče podatke: Površina vsega posestva v hektarih; število živine, ločeno po vrstah; kraj in površina zemljišča, ki naj se zboljša; popis del in preračunane stroške; dobo v kateri bodo dela izvršena.

Izkrčene steljnike moramo zagnojiti predvsem s hlevskim gnojem, kakor je bilo že zgoraj poudarjeno. Ako bi zaradi tega manjkalo hlevskega gnoja za druge, t. j. stare njive, ga tam lažje pogrešamo in nadomestimo z umetnimi gnojili. Če nam manjka hlevskega gnoja, bi bilo tudi prav primerno zeleno gnojenje. Spomladi vsejemo dosti gosto grašico, ki jo jeseni podorjemo. Da bolje uspeva, ji pognojimo s kalijevo

soljo in superfosfatom ali kostno moko. Tako založimo zemljo s humusom in jo obenem pognojimo z dušikom. Grašico pa lahko sejemo tudi v kako zgodnje žitno strnišče, da dobimo tisto leto najprej eno žetev, potem pa nam zraste še rastlina za zeleno gnojenje.

Ce kdaj, je danes posebno utemeljena zahteva, da odpravimo v Beli krajini ta ostanek zastarelega, nazadnjaškega gospodarstva, tem bolj, ker so razmere za to v vsakem oziru ugodne. Delo se nam bo že zdaj bogato izplačalo, veliko korist pa bomo imeli tudi v prihodnje, ko bodo morda nastopili slabi časi in ko kmet ne bo imel prilike na cenen način pridobiti si nove rodovitne zemlje. Če napravimo iz ničvredne zemlje rodovito njivo, se nam bo gospodarstvo trajno in temeljito zboljšalo, ker bomo pridelali na novih njivah ne samo hrano za ljudi ampak tudi dobro krmo za živino (deteljo, oves, ovseno slamo, grašico, zeleno koruzo itd.). Tako bomo lahko redili več živine in pridelali več gnoja, ki nam bo spet dvignil pridelke. Neše kmetovanje bo dvignilo posveto in bo nudilo kmečki družini boljše življenje kakor dozdaj.

POLJE IN TRAVNIK

Važni opravki meseca maja

V maju sejemo še koruzo, proso, zaključimo pa saditev krompirja, pese, zelj itd. Jesenska posevke, ki so redki, bi morali pobraniti še enkrat z lahkimi branimi, da se bolj obrastejo in zgostijo, da se zatre plevel in ohrani vlaga v zemlji. Kalebemu krompirju pomagamo z branjem površja, da lahko pride ven.

Prve dni maja bomo sadili fižol. Fižolu moramo letos na vsak način odmeriti večjo površino, ker ga bomo nujno potrebovali za prehrano. Prav isto je s krompirjem. Najbolje je, da sadimo nizki fižol kot vmesni sadež med krompir in sicer tako, da vsako četrt ali peto vrsto zasadimo namesto s krompirjem s fižolom. Razdalja v vrstah med fižolovimi rastlinami naj znaša 15 do 20 cm. Če tako razvrstimo fižol med krompir, ni otežkočeno obdelovanje krompirja. Sajenje fižola v krompirjeve vrste bo pač letos zaradi izrednih razmer tudi potrebno; fižol lahko sadimo tudi ob robu krompirjevih njiv.

Po izdatnem dežju je treba posaditi zelje in si oskrbeti, če nimamo doma sadik, primeren presad.

V maju nas čaka veliko dela pri oskrbovanju poljskih sadežev. Krompir bomo prvič okopali, kakor hitro se pokažejo vrste, da zrahljamo skorjo, ki jo je napravil

dež in da očistimo iz nasadov plevel. Iz istih razlogov priporočamo, da krompir tudi še vdrugič okopljete. Ko so pa rastline 13 do 16 cm visoke, začnemo z osipavanjem; pri tem delu je najbolje uporabljati osipalne pluge.

Zelo važno je okopavanje pri pesi in koruzi. Tu velja načelo: čim večkrat nasad okopljemo, tem večji in zadovoljivejši bodo pridelki. Kakor hitro pače za okopavanjem dež, moramo to delo takoj ponoviti, ker ne smemo dopustiti, da bi se njive zaplevelile in da bi se zgornja plat zemlje sirdila. Pri drugem okopavanju razredčimo pregesto sajene rastline krmilne pese in sicer na razdaljo 40 do 45 cm rastlina od rastline, na prazna mesta, kjer rastlin primanjkuje, jih pa posadimo, da bo nasad strujen in izenačen. Nasad razredčite čimprej, ker ruvanje večjih in starejših pesnih grmušljav lahko poškoduje tudi one rastline, ki so določene za daljno rast in pridelek.

Pri koruzi se redčijo rastline v vrstah 40 do 50 cm razdalje. Na enem mestu se pustijo le ena rastlina in sicer najlepša in najmočnejša. Pri nas ni navada, vendar se pa na splošno priporoča, da se vse okopavina v desetih dneh po setvi pred ozelenitvijo plevlečejo z lahko brano, katere zrahlja in prezrači zemljo ter že v kail uniži rastoči plevel.

Priporoča se pletev žit, lanu in ko-

Slaba stran piramidne drevesne oblike

Pri vzgoji mladih dreves se v naših krajih že od nekdaj priporoča piramidna oblika. Je to nemška vzgoja drevesa, ki se je prinesla v naše kraje ter se je priporočala kot najprimernejša za naše razmere. Izkazalo se je pa, da ta oblika ne ustreza, ker je ta vzgoja nekako protiparavna.

Pri starejšem drevju v poznejših letih opazimo, da posamezne sorte delajo svojo značilno krono, ki je več ali manj povešene rače, redko holj pokončne. S tem naravnim pojavom moramo tudi v poznejših letih računati, sicer lahko napravimo veliko škodo, kar se tiče rodovitnosti dreves.

Značilnost piramidne krošnje je v tem, da se vzgaja glavna veja ali vrh kot podaljšek debla in 4 do 5 vej t. j. prvi venec stranskih vej. V drugem in tretjem letu se vzgaja še 2. oziroma 3. venec 50 do 70 cm višje; tako se vzgajajo drevesa s krono, ki imajo skupno 12 do 16 vej. Take

piramidne krone so navadno potem pre-
goste posebno za naše podnebne razmere.

Sčasoma pa se ta piramidna oblika kron sama od sebe spravrže. Posamezni venci se zgubijo, polomi jih vihar, predvsem pa zgodnji jesenski sneg, ko je drevje še v listju. Veje so se začesnile in polomile, nastala je velikanska škoda v sadovnjakih.

Iz povedanega sledi, da taka pramidna oblika dreves za naše kraje nima praktičnega pomena, zato se je moramo ogibati. Zadoštuje manj vej v kroni dreves (6 do 8 vej), ki so pa lepo nanizane ob vrhu enakomerno na vse strani, da imajo dovolj prostora in sonca za svoj razvoj.

Goščave v vrhovih dreves se moramo tedaj ogibati že pri vzgoji mladega drevja, ker nam ne prinaša tako drevje pozneje nohenega haska, temveč le razočaranje. Tudi če drevje obrodi v dobrih sadnih letinah, le sadje iz takega grmovja slabše kakovosti po večini, ker je močno napadeno po škrlupu ali pegasto, sploh zanikrno.

Fr. K.

ŽIVINOREJA

Na kaj pazi ta mesec

V maju homa začeli pasti živino. Ko trava zraste za ped visoko, že lahko spustimo živino na pašnik. Živino še sedaj pripravljamo za pašo. Hleve odpiramo, da se prezračijo in da se živina privadi nižji toploti, ker bo v mesecu maju še hladno, kar bi utegnilo škoditi živini na paši, če ne bi bila že kolikor toliko navajena na

noplje. Zlasti glejte, da se ne razpase osat po ovsu in ječmenu. V splošnem zatirajmo v tem mesecu plevel z največjo pazljivostjo. Vso hrano in vlago v zemlji naj izkoristijo posevki, ne pa plevel. Živel bomo od žit in drugih pridelkov, ne od plevela!

Na travnikih se bo že lahko paslo, kjer je trava dovolj visoka, to zemljišča ni v škodo, ampak nasprotno, šle v korist, ker se poteptana in obžrta trava gosteje ohrase. Predolgo pa ni pastl na istem prostoru. Košnja bo sicer nekoliko poznejša, zato pa obilna in tečna. Travnike, ki jih bomo pokosili že konec majnika, jih je dobro ob dežju polit z gnojnico, da bo druga košnja bogatejša.

nizjo toploto. Govedu po potrebi obrežemo parklje in ga očistimo morebitnega mrčesa. Živino tudi večkrat spuščamo ven, da se sprehodi in na ta način utrdi ter privadi zunanji toploti.

Prehod s suhe krme na zeleno mora biti postopen, paša oziroma zelena krma mora le polagoma zamenjati suho zimsko krmo. Če nimamo pašnika, začnimo čimprej krmiti s svežo krmo, ki jo v začetku mešamo s slamo. Zelena krma je zelo zdrava, poveča mlečnost krav in sploh ugodno vpliva, posebno na razvoj mladih živali. Živino pasemo samo na suhih pašnikih, nikakor pa ne na močvirnih. Mokri travniki ne dajo dobre trave in so tudi nezdravi. Mlado živino, ki se še ni pasla, tudi spuščamo na pašnike, da se navadi pasti. V začetku ta mladina ne dobi dovolj hrane na pašniku, zato jo moramo po paši v hlevu še dokrmiti.

Za svinje je tudi zelo važna zelena krma. Če nimamo posebnih pašnikov za svinje, jim pokladamo svežo, mlado travo ali deteljo, ker ostarele ne žro. Pokladajmo jo kar v tekališču.

Za piščance skrbimo, da bodo imeli vedno dovolj raznovrstne, predvsem beljakovinske

hrane in sveže vode. Ko se piščanci zvalijo, jim prvih 24 ur ne damo hrane, potem jim damo pesek in vodo, kašo, proso, krušne drobtine, pozneje žitni zdrob, nasekljane koprive, špinače in nazadnje celo zrnje. Ko so piščanci stari par tednov, jim damo tudi mehko krmo, ki jo napravimo, če zmesimo

žitni zdrob z dodatkom kostne in ribje moke. Dokler piščancev ne pustimo ven, jim damo tudi peska za brskanje. Mesto vode jim damo tudi kislega mleka, ki je za piščeta zelo zdravilno. Po enem tednu piščance že lahko spustimo s koklo ven na dvorišče, sadovnjak ali travnik,

VINOGRAD

V višjih legah, kjer ni nevarno, da bi pozna pozeba mlade poganjke trt pokvarila, bomo čimprej povezali šparone, dočim bomo v nižjih legah, kjer pozeba že lahko nastopi, s tem delom rajši počakali, dokler nevarnost pozebe ne mine. Potem pa je potrebno šparone čimprej povezati, ker dosežemo s tem enakomerno rast mladice na loncih.

Po vezi šparonov bomo pričeli tam, kjer smo opravili zimsko kop, s prvo letno kopjo. Razvija se nam že plevel v vinogradu, potrebno pa je to kop opraviti tudi zaradi tega, da ohranimo v zemlji čim več zimske vlage.

Pri dobrem razvoju mladice bomo konec meseca lahko začeli tudi mandati ali pleti mladice. To delo opravimo, kakor hitro lahko že dobro ločimo rodne mladice od nerodovitnih. Odstranimo vse pregošče poganjke, ki niso rodoviti in katerih ne potrebujemo kot nadomestni les. Pri izbiri poganjkov za nadomestni les, ki jih bomo potrebovali pri rezi v prihodnji pomladi, pazimo strogo, da izberemo poganjke na takih mestih, kjer bo potem mogoče vzgajati nove trsne dele, oziroma pomlajevati trs, ne da bi mu delali velike rane. Pri pletju mladice odstranimo tudi vse poganjke iz podlage.

Istočasno s mandanjem tudi že prvič vezemo mladice, ako so zadosti dolge. Pri tem delu pa pazimo, da mladice ne povežemo pretrdo h kolu, ker se bodo še razvijale in ker mora imeti listje zadosti prostora za razvoj.

Pri zatiranju peronospore na trti se je vedno poudarjalo, da ni toliko odvisen uspeh zatiranja od dejstva, koliko je močno raztopivo modre galice, temveč od pravočasnega in pravilnega škropljenja in od pravilno napravljene raztopine. Uspeh bomo dosegli, če bomo s pravočasnim škropljenjem preprečili prvi in drugi napad bolezni; vedeti moramo dalje, da se škropijo vsi zeleni deli trte, posebno spodnja stran lista, ker je tu okuženje najhujše.

Zaradi izrednih razmer letos ne bo modre galice za zatiranje peronospore na trti. Dobili bomo nadomestilno sredstvo, ki vsebuje 33% modre galice, od te 8% bakra (baker je glavni učinkoviti del modre galice). Po dvoletnih poskusih v kraljevini se je ta nadomestek zelo dobro izkazal in je bil uspeh dovoljen. Vendar bo uspeh popoln če se bomo držali istih smernic kakor pri modri galici, to je, uspeh zatiranja peronospore je odvisen od

pravočasnega zatiranja, od pravilno napravljene škropiva in pravilnega škropljenja.

Škropljenje se mora izvršiti spomladi ob pravem času, da se prepreči prvo okuženje trte. Ta čas je navadno pri nas od 18. do konca maja, ko je toplota zraka 13°C. Drugo škropljenje se mora izvršiti 10 do 12 dni pozneje, tretje takoj po cvetenju. Poškropiti se morajo vsi zeleni deli trte, posebno spodnja stran lista, kjer je največja okužba, cvetje in pozneje grozdje. Uporabljati se mora razpršilec z zelo tenko luknjo, tako da pride na trto v fini megli in ne da je trta oblita. Če bomo to upoštevali, bo uspeh tudi z nadomestilnim sredstvom popoln.

To sredstvo je Ramital. Pomeša se v lesení golidi z 10 do 15 litri vode na ta način, da ga dolgo mešamo, nato mešanico prelijemo v drugo posodo, kjer je 85 do 90 litrov vode in medtem ves čas močno mešamo. Če bi ostalo še kaj sredstva v mali golidi, ga oplaknemo z vodo in vlijemo v veliko posodo. Sredstvo mora biti povsem enakomerno pomešano. Preden se napolni škropilnica, se brozga dobro stree. Apna ni treba dodajati.

Za prvo škropljenje se vzame 75 kg Ramitala na 100 litrov vode, za drugo 1 kg, za poznejša pa največ 1.25 do 1.40 kg.

Vinska klet

Ako smo pretočili vino, ki ga namravamo imeti čez poletje v kleti, že v aprilu, ga pustimo sedaj na miru. Ako pa usedlin, ki so se po prvem pretakanju usedle na dno sodov, še nismo očistili od čistega vina, moramo to storiti takoj, ker se nam bodo drugače dvignile v vinu. Vina, ki so še sladka, bodo pričela sedaj tudi dovrevati.

Ko opazimo, da se je pričelo vino močno dvigati, zrahljamo vehe v sodih, po potrebi vzamemo tudi nekaj vina iz sodov, potem ga pa pustimo na miru, da bo dokipel. Da postane takrat vino motno, je povsem naravno in se bo spet samo očistilo, ko bo povfelo. Takrat moramo vino v sodih spet dopolniti.

Tudi pri ostalih vinih skrbimo, da bodo sodi stalno dopolnjeni. Ker se bo pričela sedaj zunaj toplota močno dvigati, bo nevarno, da se dvigne temperatura tudi v kleti. Da pa ohranimo v kleti čim dalj nižjo toplino, kar je za vino najboljše, bomo zračili kleti le ob jutranjih urah.